

Dirección Newsletter: Esther Grau y Diana Marre

Contenidos del N° 16: Carla Villalta

Edición, Formato y Difusión del N° 16: Sofía Gaggiotti

ISSN: 2013-2956

Traducción al catalán: Bruna Álvarez y Victoria Badia

L'apropiació criminal de nens a l'Argentina: un *esdeveniment crític* per a repensar l'adopció.

El mes de març de 1976 es desencadenà la més gran i sagnant repressió política de la història argentina. La dictadura militar -recolzada i avalada per amplis sectors socials, econòmics, empresaris, eclesiàstics- intentà implantar un projecte polític-ideològic que, a grans trets, pretenia enfortir els grans sectors propietaris i fragmentar les bases socials dels grups subalterns. El cop d'estat inicià un procés de terror que va apel·lar al disciplinament de la societat en el seu conjunt.

Una de les seves facetes consistí en el robatori i substitució d'identitat dels fills i filles de les persones a qui es feia desaparèixer o es matava, els quals foren apropiats pels repressors, entregats per aquests a famílies que els van adoptar o els van inscriure com a fills propis, o bé foren deixats en diverses institucions del circuit de la minoritat. Aquestes apropiacions, que van començar amb el segrest de nens i nenes junt amb els seus pares o amb el segrest i posterior desaparició de dones embarassades que van donar a llum en centres clandestins de detenció, continuen -en la majoria dels casos- fins el present.

The Child
Tibor Lazar, 2007

Segons la Asociación Abuelas de Plaza de Mayo, organisme de drets humans constituït per aquells que busquen activament en aquests menors des de la seva desaparició, la quantitat de nens i nenes apropiats ascendeix a 500, dels quals fins el moment solament van poder trobar-se'n 101. La regularitat amb què es van realitzar les apropiacions han portat a denunciar l'existència d'un pla sistemàtic de segrest, robatori i apropiació desenvolupat a través de múltiples procediments il·legals per aquells que s'havien apoderat de l'Estat i es consideraven "salvadors de la pàtria".

Esta Newsletter se publica con el apoyo del Ministerio de Ciencia e Innovación a través del proyecto I+D *Adopción Internacional y Nacional: Familia, educación y pertenencia: perspectivas interdisciplinarias y comparativas* (MICIN CSO2009-14763-C03-01 subprograma SOCI)

Per això, la CONADEP, la Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas, creada el 1983 per investigar la violació dels drets humans entre 1976 y 1983, ha plantejat que *“despojados de su identidad y arrebatados a sus familiares, los niños desaparecidos constituyen y constituirán por largo tiempo una profunda herida abierta en nuestra sociedad. En ellos se ha golpeado a lo indefenso, lo vulnerable, lo inocente y se ha dado forma a una nueva modalidad de tormento”* (Conadep, 2003:299).

Aquest esdeveniment per la seva magnitud i sistematicitat, i per la seva dosi de crueltat i perversió, representà una ruptura en molts sentits. En primer lloc, l'Estat que va segrestar i robar fou, como han assenyalat diferents autors, un estat terrorista que per l'extensió de la repressió, les seves modalitats, la instauració d'una cultura de la por i la destrucció d'organitzacions socials diverses, modificà profundament la societat argentina. D'altra banda, el robatori de nens i nenes no va ser un fet fortuït ni esporàdic, sinó una acció planificada i dirigida, orientada a arrabassar-los de les seves famílies. Una acció sistemàtica que va portar, per exemple, a la construcció de veritables maternitats clandestines en les quals les dones embarassades segrestades donaven a llum. Els objectius específics d'aquesta sostracció, expressats en termes de *“evitar un hogar subversivo”* als nens i nenes, donen compte de la pretensió autoritària de produir nous subjectes i relacions socials.

De tal manera, aquest fet va constituir un “esdeveniment” que, pel treball de denúncia

d'aquest i de recerca dels nens i nenes apropiats realitzat per Abuelas de Plaza de Mayo i d'altres organismes de drets humans, va marcar un abans i un després a l'Argentina.

Ara bé, sense negar la dimensió política-ideològica d'aquest pla sistemàtic d'apropiació de nens, interessa analitzar quines foren les condicions socials que van possibilitar aquest esdeveniment, així com també el seu impacte en la societat argentina. Es tracta d'una anàlisi que permet de reflexionar sobre com aquest esdeveniment crític va permetre repensar l'adopció de nens.

Columna vertebralis
Tibor Lazar, 2008

De fets excepcionals i normalitats admeses

Si bé les categories de “robatori” i “apropiació” remetent, inicialment, a nens apropiats per sòrdids personatges, a l'existència de veritables maternitats clandestines funcionant en centres de detenció il·legal, a llistes de militars esperant per adoptar i a tota una sèrie de procediments obertament il·legals, a l'analitzar les formes en què es va instrumentar l'apropiació, es constata que també es va desenvolupar a través de mecanismes i procediments jurídics-burocràtics de llarga vigència a l'Argentina.

D'altra banda, si bé en aquests processos participaren repressors i militars, també ho van fer metges, funcionaris judicials i empleats administratius, al mateix temps que moltes d'aquestes pràctiques criminals s'assentaven en relacions i procediments existents, per la qual cosa molts nens segregats amb els seus pares foren derivats a jutjats de menors o *Casas Cuna* o a llars religioses o equips privats d'adopció, totes elles institucions del circuit de la minoritat a l'Argentina, i així van ser, llavors, “adoptats legalment”.

A més, per concretar l'apropiació es va fer ús de sentits i pràctiques habituals que, per aquest motiu, no eren qüestionades ni problematitzades, com per exemple, la inscripció falsa de nens o l'adopció informal, pràctiques admeses i tolerades socialment perquè se suposava que aquells que les desenvolupaven eren persones generoses i altruistes que estaven salvant nens de la pobresa o la negligència de les seves famílies. Aquestes creences que apel·laven al “*fantasma de la no salvación*” i a les excel·lents condicions de vida brindades als nens i nenes en les seves noves llars, també van ser (re)utilitzades en els processos judicials de restitució a les seves famílies de nens apropiats durant la dictadura militar per intentar difuminar allò negatiu de l'apropiació, presentant-la com un “*acto de piedad*”.

Per això, si atenem als procediments emprats, és possible observar que el robatori de nens durant la dictadura militar es va produir i justificar a través de nocions que no eren noves ni van ser creades per això, sinó que eren part d'un sistema de creences molt arrelat socialment en relació als nens que podien -o havien de- ser adoptats.

Així, molts nens víctimes del terrorisme d'estat foren sotmesos a transitar un circuit que, si no haguessin desaparegut els seus pares, difícilment haguessin transitat, és a dir, el circuit jurídic-burocràtic destinat des de molt de temps enrere a la infància pobre a l'Argentina, o més específicament en aquells nens i nenes que resultaven “minoritzats”.

Aquest circuit d'institucions compostat per jutjats, instituts, llars i organismes administratius de protecció de la minoritat tenien rutines burocràtiques i pràctiques consuetudinàries que suposaven, moltes vegades, l'encaminada dels menors ingressats en elles cap a l'adopció gairebé sense investigacions sobre els seus orígens, la formalització de la guarda amb finalitats d'adopció sense molts controls ni recaptacions sobre la veracitat dels relats que presentaven els nens com a "abandonats" o, fins i tot, l'entrega en adopció de nens malgrat la negativa del seus pares biològics o dels familiars.

A més, la normativa que en aquells anys regulava l'adopció (lleí 19.134) facultava als magistrats per a decidir, segons el seu "prudent arbitri", la conveniència de citar o no als pares biològics al judici d'adopció o, directament, excloure'ls del procés si havien "desemparat" o "abandonat" al seu fill. Aquestes pràctiques que privilegiaven el rol de les famílies adoptives *desapareixent* els progenitors de l'existència dels fills es basaven, d'una banda, en la creença que

l'adopció havia de formalitzar-se essencialment a partir de "*la voluntad del adoptante y la del juez*", en paraules d'un jurista a mitjan segle XX. D'altra banda, es fonamentaven en la idea que la participació dels progenitors en el judici d'adopció dels seus fills tenia resultats "*socialmente disvaliosos*", ja que aquests pares que havien "abandonat" els seus fills, ingressant-los en establiments d'assistència pública o havien estat *avaluats* com a "negligents" per criar-los, i després els reclamaven, o s'oposaven a l'adopció, no mereixien ser escoltats.

Disappearing
Tibor Lazar, 2008

Aquestes pràctiques junt amb el caràcter ambigu de les regles sobre adopció conformaven un peculiar escenari que, en el trasbalsant context de la major repressió política de la història argentina, va ser utilitzat per legalitzar l'apropiació de nens. Així, en molts casos, aquests nens i nenes -fills de qui es feia desaparèixer i es matava- foren ingressats a instituts, *Casas Cuna* o jutjats destinats a la infància pobre sota els burocràtics rètols de “NN s/ abandono” o “menor abandonado”. I així, si bé alguns foren localitzats relativament ràpid pels seus familiars, d'altres van seguir el destí habitual reservat en aquests *menors* en aquestes institucions: la institucionalització i entrega en adopció.

Per tant, va ser justament allà, als jutjats i tribunals de menors, als instituts i *Casas Cuna*, on les àvies i familiars d'aquests nens, primer de manera individual i després organitzada, van anar a reclamar, ja que intuïen, i més tard en van tenir la certesa, que els seus néts havien estat allà. Un àmbit jurídic-burocràtic que primer van recórrer per trobar els seus néts, perquè confiaven que algun jutge els entregaria en guarda, però que, a partir de 1983, van recórrer per sostenir les demandes judicials de restitució.

Al trobar-se allà amb un món amb categories i regles pròpies van haver, llavors, de denunciar que els seus néts no havien estat “abandonats” sinó *robats* per la qual cosa van reclamar tant la “externació” dels nens com la cessació de les intervencions institucionals realitzades, van procurar establir les diferències entre el que hauria de ser la “adopció” i el que havia estat l' *apropiació* i, fins i tot, van demanar la nul·litat de les adopcions plenes dels seus néts, perquè justament havien sigut aquestes categories i aquests dispositius els que, en aquest circuit, es van utilitzar per consumir el despullament de la seva identitat.

Missing cells #2
Tibor Lazar, 2008

Es tractava de categories i procediments tradicionalment utilitzats en l'àmbit de la minoritat que, en ser aplicats a nens en circumstàncies absolutament diferents de les "normals", mostraren la seva enorme capacitat de "elasticitat" i l'alt grau de discrecionalitat i arbitrarietat que posseïen aquells que estaven investits d'autoritat i legitimitat per a utilitzar-les.

De tal manera, les Abuelas de Plaza de Mayo amb la seva lluita sostinguda, no només van tematitzar i construir la "identitat" com un dret que ha de ser garantit a tots els nens i nenes, i així, entre d'altres coses, es van incloure els articles 7 i 8 de la Convención sobre los Derechos del Niño de 1989, coneguts com "*los artículos argentinos*", sinó que també van interpel·lar a la societat exigint veritat i justícia i van construir un considerable consens social sobre l'atrocitat d'aquests fets.

Així mateix, els seus reclams van desvetllar pràctiques socials habituals en relació amb la infància que van poder començar a ser qüestionades i repensades.

Hiding
Tibor Lazar, 2008

REFLEXIONEM

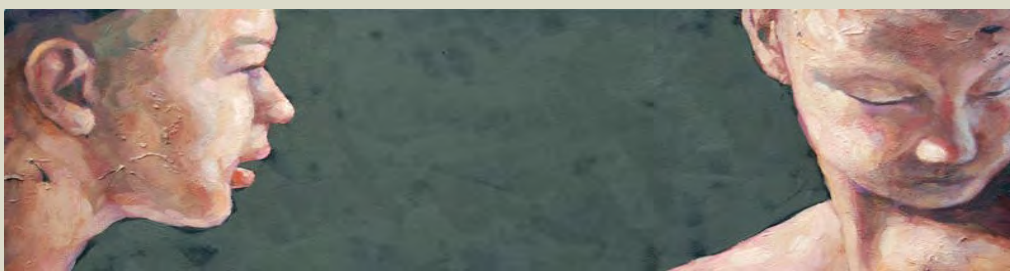
Un esdeveniment, diverses potencialitats

Segons Veena Das (1995) certs esdeveniments violents que alteren conceptes i transformen valors socials i que no es poden preveure, constitueixen *esdeveniments crítics* que contribueixen a redefinir i reorganitzar significats, així com a conformar una nova retòrica pública. Així, si bé les víctimes són definides pel context, al mateix temps també generen nous contextos.

Per això, si la apropiació criminal de nens i nenes durant la última dictadura militar argentina (1976-1983) marcà un abans i un després en la societat argentina, no va ser només per la seva envergadura, la seva innegable violència i les seves dosis de crueltat i perversió, sinó també i fonamentalment per la incansable recerca i els reclams de veritat i justícia que van protagonitzar les famílies d'aquests nens i nenes. En aquest sentit, la ruptura representada per aquest *esdeveniment crític* fou producte de les estratègies polítiques i de l'activisme social i jurídic desplegat per Abuelas de Plaza de Mayo que ho varen fer visible.

Això s'entén millor si atenem al fet que aquest tipus de violència cap als nens no ha estat original ni privatiu de l'Argentina, ni de l'última dictadura militar. Una mirada comparativa ens permet de veure que a d'altres països, en altres moments històrics i en altres règims dictatorials, també hi van haver pràctiques d'aquest tipus i que la seva problematització va adquirir o no diversos sentits. Per tant, la seva significació i importància deriva, sobretot, de la manera en què aquests *esdeveniments crítics* es van comunicar i varen ser socialment acceptats.

En un procés gens senzill, lineal o automàtic, que va incloure diverses estratègies que van permetre donar a l'apropriació de nens i nenes un sentit diferent al de la *pietat* i la *compassió* amb els quals alguns sectors intentaven dotar-la, les *Abuelas* tractaren l'apropriació dels seus néts i nètes des d'una perspectiva que va permetre, entre d'altres coses, caracteritzar aquests fets com a crims de la humanitat.

Conversation
Tibor Lazar, 2009

D'altra banda, a més de visibilitzar l'esdeveniment amb els nens segrestats i desapareguts, van propiciar el sorgiment de qüestionaments i van contribuir a la instal·lació d'un perllongat debat entorn dels drets dels nens i nenes, i les formes de la seva efectivització. Així, les demandes de justícia desenvolupades per Abuelas de Plaza de Mayo van tenir múltiples efectes i van incidir en la formulació de diferents qüestionaments a les institucions tradicionalment encarregades de "protegir" els nens i nenes considerats "desemparats", mitjançant la seva institucionalització i/o la seva entrega en adopció .

D'aquesta manera, l'evidència del robatori de nens ocorregut durant la dictadura i els sentits que se li adjudicaren, van qüestionar a moltes persones i institucions pel que fa a les pròpies pràctiques, i van servir per a gestar un altre tipus de conceptualitzacions sobre els "menors", en tant que allò que reclamaren les denúncies de Abuelas de Plaza de Mayo era que els nens no podien ser tractats com a "coses". Per això, tot i que l'evidència d'aquest fet criminal no significà una transformació radical immediata en l'àmbit de la infància, sí va permetre el sorgiment de noves nocions i valors entorn als debats sobre la definició dels drets dels nens i nenes i sobre les maneres de garantir-los. Això va significar que entre mitjans i finals de la dècada de 1980 van començar a qüestionar-se fortament les tradicionals modalitats d'intervenció sobre els "menors" i les seves famílies. Formes d'intervenció segons les quals aquells que estaven investits d'autoritat -jutges i funcionaris públics diversos- assumien la tutela dels nens i nenes i decidien discrecionalment la separació del seu medi familiar si aquest era "avaluat" com a *negligent* o *incapaç* de complir amb el seu rol.

D'aquesta manera, qüestions com el dret dels nens a conviure amb la seva família, a no ser objecte d'intervencions abusives o arbitràries, les característiques de l'adopció, el dret dels nens a conèixer els seus orígens i el dret a la seva identitat, van ser temes que, si bé cap a finals dels anys '80 i principis dels '90, amb la promulgació de la Convención sobre los Derechos del Niño, es van discutir -o es van acceptar sense discutir ni modificar res de les pràctiques preexistents- a d'altres països, en la societat argentina van ser associats directament amb el que va passar durant la última dictadura.

Específicament en relació amb l'adopció, l'evidència de l'apropiació -criminal, en el cas de la dictadura- de nens va permetre el qüestionament d'algunes pràctiques tradicionals així com dels valors assignats en aquestes.

Així, per exemple, en els anys posteriors a la dictadura militar, la figura de l'adopció plena, per la qual s'extingeixen de manera irrevocable els llaços amb la família d'origen dels nens adoptats i s'intenta construir una família "com si" fos biològica (Yngvesson, 2007), va començar a ser qüestionada paradoxalment per sectors que abans de la dictadura propiciaven la seva incorporació al cos legal. D'aquesta manera, mentre que, abans de l'última dictadura militar, aquesta adopció era considerada la millor per a promoure l'adopció i aconseguir l'equiparació de drets dels nens adoptats integrant-los plenament a la família adoptiva, en els anys posteriors a la dictadura, paral·lelament a la construcció del dret a la identitat dels nens, aquest règim començà a ser qüestionat perquè podia contribuir a la vulneració d'aquest dret. Així mateix, també es va qüestionar la gairebé nul·la participació dels pares biològics en el judici d'adopció dels seus fills i es va insistir en la necessitat i la importància que fossin escoltats en la tramitació de l'adopció dels seus fills.

D'aquesta manera, l'apropiació criminal de nens i l'evidència que a molts d'aquests nens, que lluny d'haver estat abandonats havien estat arrabassats als seus pares, se'ls havia aplicat categories i procediments dissenyats i normalment utilitzats i aplicats a una altra població, van portar a discutir aquests procediments i donar-los nous sentits, qüestionant les pràctiques institucionals que havien regit l'adopció.

Aquests nous significats associats a l'adopció van portar, per exemple, que Argentina sigui actualment un dels pocs països d'Amèrica Llatina -com França a Europa- que mantén a la seva legislació l'adopció "simple", que no suprimeix totalment els llaços amb la família biològica del nen o la nena. Un tipus de adopció que abans de la dictadura solament era defensada pels sectors més conservadors i ortodoxos, i que en la postdictadura -a la llum del que havia passat amb els nens segrestats i apropiats- va començar a ser defensada per activistes de drets humans i per sectors més progressistes.

Madonna #2
Tibor Lazar, 2007

Aquest tipus d'adopció es va mantenir en la reforma de la legislació sobre adopció del 1997 en tant que, al contrari de l'estipulat per les narratives hegemòniques en les quals l'adopció plena, com planteja Claudia Fonseca, és considerada com la millor forma d'adopció, va ser redefinida com una manera de no tallar completament els llaços del nen amb la seva família biològica, amb la seva història i la seva biografia personal. És a dir, va ser interpretada i valorada ja no com un tipus d'adopció "fràgil" que brindava poques garanties als adoptants i escassos drets als adoptats, tal i com mantenien els seus detractors a principis de la dècada de 1970 quan es va intentar excloure-la de la legislació i se li va donar un caràcter d'excepció, sinó com una garantia del dret a la identitat d'aquests nens i nenes.

En aquest terreny, el de les transferències de responsabilitats sobre els nens, i específicament en la reforma legislativa de l'any 1997 que va sancionar la llei 24.779, van emergir altres sentits i nocions sobre la importància de la identitat i el dret dels nens a conèixer els seus orígens. Nocions que van comportar que la nova llei establís que els nens adoptats puguin accedir a l'expedient de la seva adopció a partir dels 18 anys i que els adoptants han d'informar al nen sobre el seu origen. De la mateixa manera, va prohibir l'entrega de nens per escriptura pública -un procediment summament utilitzat per aquells que volien adoptar un nen a l'Argentina- i per guardes administratives adjudicades per l'organisme de protecció de la minoritat. Al seu torn, aquests nous sentits van comportar que la nova normativa postuli l'obligació d'escoltar els pares i les mares d'aquests nens i que donin el seu consentiment en l'adopció dels seus fills. Es tracta de decisions que donen compte de canvis que, en gran mesura, es vinculen als efectes que l'apropiació criminal de nens va tenir en aquest camp d'institucions.

Madonna #4
Tibor Lazar, 2007

D'aquí ve que l'apropiació amagui diferents potencialitats, i que pugui ser considerada com un *esdeveniment crític*, reprenen el plantejament de Veena Das, que va possibilitar en gran mesura la reorganització dels sentits i nocions tradicionals sobre un sector de la infància i les seves famílies. La nova retòrica no només va valoritzar la identitat com un dret, sinó que també va permetre, i això ha estat una de les seves potencialitats, mirar si més no com a “més humanes” (Fonseca y Cardarello, 2005) a aquelles altres famílies biològiques que, per molt diverses raons i en contextos del tot diferents, “abandonen” els seus fills, els ingressen en establiments d'assistència pública o els entreguen en adopció. És a dir, va permetre de matissar en part el discurs tradicional i arrelat en amples capes de la societat, segons el qual l'adopció era connotada com un “*acto de generosidad y altruismo*” de les famílies adoptives en tant que representava per als nens adoptats el trànsit des de llars pobres, *negligents* i “sense possibilitats de futur” cap a d'altres llars “ben constituïdes”.

Al seu torn, en desbordar el context original en què es va produir, el discurs sobre l'apropiació criminal de nens va donar lloc, entre d'altres coses, al sorgiment d'associacions de persones adoptades o inscrites falsament que busquen la veritat sobre els seus orígens, i al qüestionament

que des de finals de la dècada dels '80 es fa a la “inscripció falsa de nens”, una pràctica que -tot i il·legal- estava naturalitzada i era vista com una altra forma d'adopció, però que en funció de l'esdeveniment durant l'última dictadura va esdevenir cada cop més una pràctica reprovable i intolerable per a amplis sectors de la població.

Així aquest dolorós *esdeveniment crític* no solament ha marcat una ruptura en la societat argentina, sinó també amaga múltiples potencialitats si, en lloc de veure'l com un esdeveniment congelat i descontextualitzat de les xarxes de relacions socials i de poder en les quals va ser ordit, se'l integra a la història de la societat argentina, la d'abans i la d'ara. Una tasca que suposa, en paraules de Giorgio Agamben, animar-se a “*mantener la mirada fija en lo inenarrable (...) aun a costa de descubrir que lo que el mal sabe de sí, lo encontramos fácilmente también en nosotros*” (2000:32).

Madonna #7
Tibor Lazar, 2008

...PER VEURE

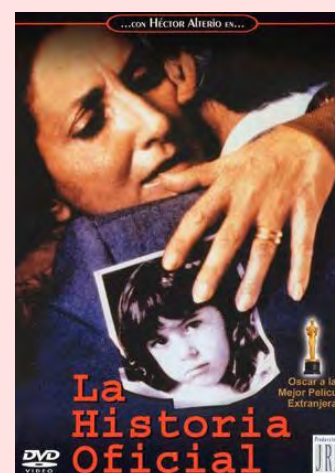
Documentals sèries:

- David Blaustein (2000). Botín de guerra. Documental. El documental relata la lluita i la tasca de les Abuelas de Plaza de Mayo per buscar, trobar i contenir els nens segrestats-detinguts durant la dictadura militar argentina anomenada Proceso de Reorganización Nacional (1976-1983)
- Estela Bravo (2007). ¿Quién soy yo?. Documental. En aquest documental, es testimonia la desaparició de nens desapareguts o nascuts en captiveri durant l'última dictadura militar a l'Argentina.
- Miguel Colom (2007). Televisión por la identidad. Tres capítols unitaris: Tatiana, Juan, Lucía. Telefé, Buenos Aires. El cicle està integrat per tres capítols dedicats cadascun a un nen desaparegut per apropiació de les forces de seguretat durant l'última dictadura militar (1976-1983) i recuperats per les Abuelas de Plaza de Mayo.

Pel·lícules:

- Luis Puenzo (1985). La historia oficial. 115 minuts. Una professora (Norma Aleandro) pren consciència de l'esdeïgut uns anys enrere durant la dictadura militar autodenominada Proceso de Reorganización Nacional. El retorn d'una amiga exiliada (Chunchuna Villa-fañe), el descobriment de les tèrboles maniobres del seu espòs (Héctor Alterio) i l'aparició d'una Abuela de Plaza de Mayo (Chela Ruiz) són una frontissa a la seva vida, que la porta a prendre consciència política i a descobrir que la seva filla (Analía Castro) pot ser en realitat filla de desapareguts.

- Héctor Olivera (1986). La Noche de los lápices. 95 minuts. Uns estudiants realitzaren una protesta perquè els prenen el «boleto estudiantil». A la matinada del 16 de setembre del 1976 arribà una comissió militar a cadascuna de les cases dels estudiants que pertanyien al grup polític. Els segrestadors van anar traient de casa seva els joves mentre els maltractaven i amenaçaven els seus pares amb armes.
- Marcelo Piñeyro (2001). Kamchatka. 105 minuts. Explica la història d'una família a l'Argentina durant la dictadura militar autodenominada Proceso de Reorganización Nacional (1976-1983), la qual davant les desaparicions decideix "amagar-se" en una finca, apartada de la ciutat. El drama està vist des dels ulls de Harry (Matías del Pozo), el fill gran, de 10 anys, que rep tot el que està succeint mitjançant codis com el TEG, la sèrie de TV "Los invasores" i els escapaments del mag Houdini.
- Juan Solanas (2005). Nordeste. 104 minuts. Hélène (Carole Bouquet), una bella i forta dona francesa de 45 anys, arriba a l'Argentina amb el propòsit d'adoptar un nen. Juana (Aymará Rovera), originària de Formosa, de 28 i mare soltera, rep una ordre de desallotjament. Empesa pel desig de ser mare, Hélène viatja al nord-est argentí mentre que Juana lluita, amb el poc que té, per la seva dignitat i el seu fill. El viatge d'Elena es transforma, poc a poc, en un viatge iniciàtic en el qual descobreix la bellesa d'aquestes terres i dels seus habitants, en violent contrast amb la misèria i la corrupció que fa possible la venda de nens.
- Daniel Bustamante (2009). Andrés no quiere dormir la siesta. 108 minuts. Andrés, un nen de vuit anys, es veu obligat a mudar-se junt amb la seva àvia Olga i el seu pare Raúl, després de perdre la seva mare en un accident. En aquest barri funciona un centre clandestí de detenció. En aquest marc, mentre tots conviuen amb aquesta informació convertida en un secret conegut per molts, Andrés i la seva àvia descobriran el poder que tenen l'un sobre l'altre i les conseqüències d'aquest domini.

...PER LLEGIR

- Lo Giúdice, Alicia (comp). 2005. Psicoanálisis. Restitución, apropiación, filiación. Centro de Atención por el Derecho a la Identidad, Abuelas de Plaza de Mayo, Buenos Aires.
- Abuelas de Plaza de Mayo. 2007. Historia de Abuelas. 30 años de búsqueda. 1977-2007, Abuelas de Plaza de Mayo, Buenos Aires. Aquest llibre explica la història d'una institució, però també la d'un país, que gràcies al treball de les Abuelas de Plaza de Mayo, lentament, va poder comprendre que la dictadura afectà al conjunt de la societat. Que el dret a la identitat es va veure afectat en cadascun dels seus integrants i que aquesta violació durarà fins que es trobi l'últim dels néts apropiats. Amb un to íntim els protagonistes relaten els processos i fets que, durant trenta anys, varen anar donant forma a la Asociación Abuelas de Plaza de Mayo
- Hazán, Luciano (comp). 2008. El papel del sistema de justicia frente a violaciones masivas a los derechos humanos. Problemáticas actuales, Area Jurídica, Abuelas de Plaza de Mayo, Buenos Aires. Aquest llibre conté les exposicions del seminari "El papel del sistema de justicia frente a violaciones masivas a los derechos humanos. Problemáticas actuales", organitzat el 2008 pel Equipo Jurídico de Abuelas amb el recolzament del País Basc i l'auspici del Departamento de Derecho Penal y Criminología de la Facultad de Derecho de la UBA.
- Argento, Analía. 2008. De vuelta a casa. Editorial Marea, Buenos Aires. La periodista Analía Argento narra, basant-se en els seus testimonis, el llarg camí de tornada a casa de deu fills-néts argentins i uruguaians segrestats durant l'última dictadura militar i la identitat dels quals fou restituïda.
- Villalta, Carla. 2009. De secuestros y adopciones: el circuito institucional de la apropiación criminal de niños en Argentina, Historia Crítica, N° 38, Universidad de Los Andes, Departamento de Historia, Bogotá, Colombia. ISSN 0121-1617, pp. 146-171.

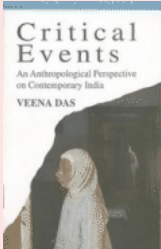

- Villalta, Carla (comp) 2010. Infancia, justicia y derechos humanos, Editorial de la Universidad Nacional de Quilmes, Buenos Aires. El llibre està integrat pels següents capítols:

- Vianna, Adriana. 2010. Derechos, moralidades y desigualdades. Consideraciones a partir de procesos de guarda de niños. pp. 21-72.
- Grinberg, Julieta. 2010. De 'malos tratos', 'abusos sexuales' y 'negligencia'. Reflexiones en torno al tratamiento estatal de las violencias hacia los niños en la Ciudad de Buenos Aires. pp. 73-108.
- Fonseca, Claudia. 2010. Del 'tráfico de niños' a las 'adopciones necesarias': la evolución reciente de políticas de adopción en Brasil. pp. 109-134.
- Marre Cífolo, Diana. 2010. Entre el 'interés superior del menor' y el 'derecho al hijo': los dilemas de la adopción en España. pp. 135-162.
- Ciordia, Carolina. 2010. La adopción y la circulación de niños, niñas y adolescentes tutelados en el conurbano bonaerense ¿Prácticas imbricadas?. pp. 163-197.
- Villalta, Carla. 2010. Uno de los escenarios de la tragedia: el campo de la 'minoridad' y la apropiación criminal de niños. pp. 199-243.
- Regueiro, Sabina. 2010. Inscripciones como hijos propios en la administración pública: la consumación burocrática de la desaparición de niños. pp. 245-284.
- Martínez, María Josefina. 2010. La producción social de la filiación y la construcción de una paternidad. pp. 285-315.

PER LLEGIR MÉS

- Das, Veena. 1995. Critical Events. An Anthropological Perspective on Contemporary India. Delhi: Oxford University Press. Aquest llibre identifica certs moments en la història de l'Índia contemporània. Aquests esdeveniments fan referència a la Partició, els sati, els drets de les minories, el desastre industrial de Bhopal, la naturalesa de l'estat hindú, i diversos temes sociològics.
- Agamben, Giorgio. 2000. Lo que queda de Auschwitz. El archivo y el testigo. Pre-textos, Valencia. Aquesta és la tercera entrega de la sèrie Homo Sacer que Giorgio Agamben dedica a examinar l'ètica i la política occidentals. En aquest últim llibre, l'autor se centra en la resposta ètica que s'ha donat a la infame subjecció bio política que van ser els camps d'extermini nazis.
- Comisión Nacional sobre la Desaparición de Personas (Conadep). Nunca Más. Eudeba, Buenos Aires, 2003. La comissió fou creada pel president de l'Argentina Raúl Alfonsín (1927-2009) el 15 de desembre de 1983. L'objectiu era esclarir els fets succeïts en el país durant la dictadura militar instaurada des de l'any 1976. La seva missió era la de rebre informes i denúncies sobre les desaparicions, els segrestos i les tortures succeïdes dins d'aquell període a mans del règim, i generar informes a partir d'aquests. Els esmentats informes es van transformar en el llibre *Nunca más*, que els conté en la seva totalitat.
- Fonseca, Claudia y Cardarello, Andrea. 2005. "Derechos de los más y menos humanos", en: Tiscornia, Sofía y Pita, María (eds.) Derechos humanos, tribunales y políticas en Argentina y Brasil. Estudios de antropología jurídica, Antropofagia, Buenos Aires.
- Yngvesson, Barbara. 2007. Parentesco reconfigurado no espaço da adoção. Cadernos Pagu 29: 111-138.

LINKS D'INTERÈS

- www.abuelas.org.ar
- www.conadi.jus.gov.ar
- www.raiznatal.com.ar
- www.ag-quienessomos.com.ar

ESDEVENIMENTS RECENTS

Jornades “Estado, familia e infancia en Argentina y Latinoamérica: problemas y perspectivas de análisis (fines del siglo XIX-principios del siglo XXI)” 18, 19 y 20 d’agost de 2010, Buenos Aires.

Aquestes Jornades van tenir com a propòsit constituir-se en un espai interdisciplinari per a la presentació i discussió de diferents treballs d’investigació sobre la història de la infància i la seva relació amb les polítiques públiques a l’Argentina i l’Amèrica Llatina. L’esdeveniment va recollir així el renovat interès que el tema ha adquirit a l’Argentina en els últims anys i va proposar d’analitzar-lo des d’una perspectiva poc freqüentada fins ara, com és la de la posada en relació dels estudis realitzats sobre la infància, la família i l’Estat.

L’objectiu principal va ser abordar les polítiques públiques per a la infància reconeixent el caràcter essencialment històric dels problemes i processos que la qüestió amaga i parant especial atenció a les vinculacions d’aquests problemes i processos amb les preocupacions del present. En segon lloc, propiciar un diàleg interdisciplinari que possibiliti l’enriquiment dels enfocaments teòrics i metodològics i l’intercanvi d’experiències i avenços d’investigació.

Les Jornades van comptar amb la participació de destacats investigadors nacionals i estrangers, i van constar de tres sessions de treball estructurades a partir dels següents eixos:

1. La conformació d’un camp de sabers sobre la infància: els discursos i representacions sobre els nens i nenes i la seva cristal·lització en disciplines específiques.
2. Instituciones i burocràcies de l’Estat: relacions amb la infància i les seves famílies.
3. Família i infància: representacions i pràctiques socials.

Coordinació: Isabella Cosse (UDESA/Conicet), Valeria Llobet (UNSAM/Conicet), Carla Villalta (UBA/Conicet), María Carolina Zapiola (UNGS)

PROPERES ESDEVENIMENTS D'INTERÈS

- Intercountry Adoption Summit. 23–26 Setembre, 2010. Stratford, Ontario.
- Migración, transculturalidad y salud mental. 30 i 31 d'octubre i 1 de novembre, 2010. Barcelona, Espanya.
- I Congreso Europeo Resiliencia (crecer desde la adversidad). Área Género, Sociedad y Políticas de FLACSO-Argentina. 10 al 12 de Noviembre, 2010. Sede Académica de Buenos Aires, Argentina.
- International Conference Towards an Anthropology of Childhood and Children. Thursday, May 5 - Saturday, May 7, 2011. University of Lethbridge, Lethbridge, Alberta, Canada.
- Childhoods Conference: Mapping the Landscapes of Childhood. Thursday, May 5 - Saturday, May 7, 2011. University of Lethbridge, Lethbridge, Alberta, Canada
- Asian Studies (AAS) and International Convention of Asia Scholars (ICAS) conference, “70 Years of Asian Studies”. March 31-April 3, 2011 . Honolulu
- XXXIII Congreso Interamericano de Psicología. 26-30 Junio, 2011. Medellín, Colombia.

SOBRE LES IL·LUSTRACIONS

Tibor Lazar va néixer el 1980 a Becej (Sèrvia). Es va graduar a l'Acadèmia de Belles Arts de Novi Sad (Sèrvia) i es va postgraduar a l'École Cantonale d'Art Valais en Sierre (Suïssa) i a l'Acadèmia de Belles Arts de Novi Sad. Lazar ha rebut nombrosos premis pel seu treball, ha participat a diverses exposicions de grup, i ha realitzat deu exhibicions de manera independent. El seu treball també apareix a diferents revistes i llibres.

Lazar ha concentrat el seu treball en les tècniques de dibuix i pintura, i el cos humà és el seu principal interès temàtic. Recentment s'ha centrat en mostrar el cos humà des d'una perspectiva diferent segons la qual representa allò absent, a través del buit, com una part del tot integral.

La maternitat ha estat, des de fa temps, un dels motius de més inspiració per a Lazar: *‘La Madonna con niño es un tema muy interesante para mí, porque muestra el afecto entre esas dos personas, y por una cuestión de proporciones de interés. Es curioso, cuando pinté esos cuadros no tenía hijos, después tuve a Flora, mi hija de 19 meses’* (Tibor Lazar).

Flora
Tibor Lazar, 2009

SOBRE L'AUTORA DELS CONTINGUTS D'AQUEST NÚMERO

Carla Villalta,

Doctora en Antropologia por la Universidad de Buenos Aires, Argentina i Llicenciada en Ciències Antropológicas per la mateixa Universitat.

Actualment és Investigadora assistent del Consejo Nacional de Investigaciones Científicas y Técnicas (CONICET).

Des de l'any 1998 integra el Equipo de Antropología Política y Jurídica de la Sección de Antropología Social, Facultad de Filosofía y Letras, UBA, i és directora del Projecte “Las técnicas de gestión de la infancia pobre: los procedimientos de adopción y separación de niños de su medio familiar” (PICT 2007-1684, período 2008-2011).

Els seus temes d'investigació s'han centrat en els diferents dispositius jurídics-burocràtics destinats a la infància pobre i les seves famílies, en particular la tutela estatal i l'adopció de nens, i en els procediments utilitzats per l'apropiació criminal de nens desenvolupada durant l'última dictadura militar (1976-1983).

Actualment la seva investigació focalitza l'anàlisi en els procediments d'adopció de nens i separació del seu medi familiar, amb la finalitat d'indagar les dimensions tutelars de l'estat presents en la regulació de les relacions familiars i en l'administració de la infància. Ha publicat articles a llibres i revistes nacionals i estrangeres, i ha participat en una important quantitat de congressos, jornades i reunions científiques, en diversos dels quals ha coordinat grups de treball i ha intervingut en qualitat de comentarista y/o panellista.

